

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

На мою думку, доречним та необхідним при вирішенні вище озвучених соціальних потреб, є доповнення Особливої Частини, чинного Кримінального кодексу України розділом - «Корупційні Кримінальні правопорушення» .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Індекс сприйняття корупції у світі – 2021: веб – сайт.URL (<https://cpi.ti-ukraine.org/>) , Дата звернення 06.05.2022 року.
2. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / пер. с англ. М. Я. Каждана. М.: Дело, 2003. 359 с.
3. Денег О.П. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 194 с
4. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис.... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 470 с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Янішевська К. Д.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Банківська система є важливою складовою економіки України, що функціонує для накопичення, розподілу та використання державних і приватних коштів, організації та функціонування платіжної системи, підтримки національної валюти та забезпечення стабільності цінової політики. Для нормального функціонування економіки потрібна стабільна, надійна та розвинена банківська система, завдяки якій банки зможуть надавати своїм клієнтам послуги належним чином.

Проте, в умовах ринкових перетворень, кримінальні правопорушення у сфері банківської системи є досить привабливими та найбільш небезпечними серед економічної злочинності, тому що не тільки банки отримують негативні наслідки, але й інші суб'єкти економічної діяльності і фінансової системи держави.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківська діяльність – це залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [1].

Кримінальними правопорушеннями у сфері банківської діяльності слід вважати передбачені Кримінальним Кодексом України суспільно небезпечні винні діяння, що посягають на кошти (майно) банків або вчиняються з використанням банківських операцій уповноваженими на їх проведення службовими особами фінансових установ та інших суб'єктів господарювання або іншими особами, які унаслідок певних обставин одержали доступ до їх проведення.

Злочинні посягання в банківській сфері за кримінально-правовою ознакою кваліфікуються залежно від обставин за статтями різних глав Кримінального Кодексу України:

1. Кримінальні правопорушення проти власності – «шахрайство» (ст. 190);
 2. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності – «незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення» (ст. 200), «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» - ст.209; «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму» - ст.209-1; «Доведення банку до неплатоспроможності» - ст.218-1 КК України та ін.;
 3. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (ст. 361 «Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж», ст. 362 «Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем», ст. 363 «Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем»)
- [2].

Предметом вказаних злочинних посягань зазвичай є грошові кошти держави чи приватних організацій, підприємств та осіб у національній чи іноземній валюті, а також будь-який товар чи майно.

При наданні характеристики злочинності у банківській сфері, необхідно звернути увагу на те, що банки можуть бути як об'єктами злочинних посягань, так і інструментами досягнення злочинної мети. Це обумовлює необхідність класифікації таких кримінальних правопорушень за видами сфери банківської діяльності, які визначені Законом України «Про банки та банківську діяльність», що дозволить виокремити певні особливості їх вчинення та визначити рекомендації щодо їх попередження [3, с. 69].

Щодо попередження кримінальних правопорушень у сфері банківської діяльності, то сьогодні вимагає нових наукових підходів і сучасних знань про способи вчинення

зазначених діянь, оскільки банківська сфера забезпечує життєдіяльність усієї держави в цілому.

У рамках протидії злочинності у сфері банківської діяльності в Україні необхідно встановити коло суб'єктів, які виконують ці цю функцію. Так, на теперішній час до цих суб'єктів належать:

- 1) правоохоронні органи (зокрема, Національна поліція, прокурора, СБУ, НАБУ, ДБР);
- 2) органи виконавчої влади (зокрема, МВС, ДПС, БЕБ, Державна служба фінансового моніторингу);
- 3) центральні органи державного управління (зокрема, Мінфін, НБУ);
- 4) державні колегіальні та консультативно-дорадчі органи (зокрема, Громадська рада при НБУ);
- 5) територіальні управління НБУ, банки України та їх філії (топ менеджмент (керівництво), а також службові особи та працівники банківських установ, служби безпеки банківських установ);
- 6) Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (зокрема, Департамент розслідування протиправних діянь ФГВФО);
- 7) міжнародні інституції;
- 8) громадяни – споживачі банківських послуг [4, с. 321].

Ефективна боротьба з кримінальними правопорушеннями у сфері банківської діяльності передбачає побудову системи протидії зловживанням, до якої належать: навчання співробітників кредитних підрозділів банків з питань запобігання випадкам шахрайських зловживань, впровадження надійного інформаційно-технологічного оснащення служби безпеки банку; організація посиленої співпраці між представниками банківського сектору та представниками правоохоронних органів; введення уніфікованої бази даних клієнтів відповідних установ.

Серед суб'єктів протидії кримінальним правопорушенням у сфері банківської діяльності особливе значення належить службам безпеки банківських установ. До основних функцій служб безпеки банківських установ належать: здійснення перевірки потенційних споживачів банківських послуг (позичальників) на предмет виявлення негативної інформації, що може несприятливо вплинути на схвалення питання щодо видачі кредитів за програмами різних видів кредитування; організація та проведення заходів щодо захисту економічних інтересів банківської установи, а також її структурних підрозділів від зовнішніх і внутрішніх загроз; виявлення та зупинення злочинної діяльності з кола співробітників банків, які зловживають своїм службовим

становищем на шкоду економічним інтересам банківської установи; взаємодія з правоохоронними органами, а також службами безпеки банків-партнерів в інтересах забезпечення безпеки сфери банківської діяльності, а також здійснення інших функцій, спрямованих на протидію вчиненню злочинів у сфері банківської діяльності.

Особлива роль у питаннях протидії кримінальним правопорушенням у сфері банківської діяльності в Україні належить громадянам як споживачам банківських послуг.

У практичній площині та буденних ситуаціях з метою протидії кримінальним правопорушенням у сфері банківської діяльності необхідно: не розголошувати власних персональних даних, реквізитів платіжних карток, кодів/паролів; не відповідати на підозрілі телефонні дзвінки, звертатись до банку-емітенту платіжної картки та перевіряти стан своїх рахунків; у жодному випадку не потрібно розголошувати реквізити платіжних карток (термін її дії, код CVC2/CVV2, PIN-код до картки) та персональні дані, а також логін/пароль для входу у веб-банкінг, одноразові паролі для проведення додаткової автентифікації тощо; застосування лімітів на проведення операцій із використанням платіжних карток (зокрема, в мережі Інтернет, та користуватись послугами SMS-інформування про здійснені операції); брати до уваги рекомендації НБУ та філій банківських установ щодо протидії злочинам у сфері банківської діяльності, зокрема, ігнорувати підозрілі телефонні дзвінки та звертатись до банку-емітенту платіжної картки, а також періодично перевіряти стан своїх рахунків; у разі телефонного контактування – поставлення максимальної кількості уточнювальних запитань із метою з'ясування справжніх намірів того, хто телефонує (наприклад, щодо місця перебування близького родича, якихось особливих ознак його зовнішності, віку, місяць та рік його народження, тощо); ігнорування сумнівних повідомлень, які не підтверджені особистим контактуванням; остерігатися повідомлень про виграші (дуже часто якогось коштовного призу, зокрема, автомобіля), акції та розпродажі, у яких пропонується пропонують відправити SMS-повідомлення або зателефонувати по вказаному номеру для його отримання. Поряд із зазначеним як громадянам – споживачам банківських послуг так і співробітникам банківських установ вельми необхідно ставити до відома правоохоронні органи щодо випадків шахрайства та інших злочинів у сфері банківської діяльності. Слід сподіватися, що виконання громадянами комплексу таких заходів сприятиме ефективній протидії та запобіганню злочинам у сфері банківської діяльності в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 01.09.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Чернявський С. С. Злочини у сфері банківської діяльності як об'єкт кримінологічних досліджень. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2013. № 4. С. 192–198.
4. Клочко А. М., Мисливий В. А. Кримінально-правова охорона банківської діяльності як інституту фінансової системи України. Правові засади функціонування публічної влади щодо забезпечення інтелектуального розвитку та безпеки суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 19–20 трав. 2016 р.). Суми: Сумський держ. ун-т, 2016. С. 321–323.